

*Nap-támadásának sarkátúl
Mind ez világnak végeig,
Krisztust énekeljük, fejedelmet,
Száz Máriának szilöttét.*

*Bódog ez világnak szerzője,
Szolgai testet reá vón,
Hogy testtel testöt megváltván,
Ne vesztenéje kiket teremte.*

*Karácsony napján vecsernyére;
himnuszfordítás részlete a Festetics-kódexből (XV. sz. vége)*

a fehér, barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

beköszönő

• *Nem vagyunk tehetetlenek, sőt!*

rendünk múltjából

• *Budaszentlőrinc a történeti és régészeti adatok tükrében*

• *Új korszak a fehér barátok erdélyi történetében*
pálos lelkeség

• *Mély és elszakíthatatlan a lelki kötelék a koptok és a pálosok között* • *Jézus Krisztus a lelki kapocs*

pálosokról, pálosoktól

• *PÁLOS70 – 2023*

• *A Boldog Özséb Program hírei*

rendi krónika

pálos programok

Felelős kiadó: *Puskás Antal* OSPPE tartományfőnök
Kiadó: *Magyar Pálos Rend*
Szerkesztőbizottság: *Jäger Eszter, Sarbak Gábor,
Sudár Annamária és dr. Szentirmay Tamás*
Grafika, tipográfia: *Török Máté*
Borítókép: *A Budapesti Pálos Könyvtár mennyezetfreskója*
(fotó: *Török Máté*)
ISSN: 2062-1094

MEGJELENT!

BEKÖSZÖNŐ

Nem vagyunk tehetetlenek, sőt!

GESZTELYI-NAGY JUDIT

Az elmúlt évek láthatóvá és kézzel foghatóvá vált konfliktusai érezhetővé tették azt a nehézséget, hogy ki-ki a saját helyzete szerint, de valójában tehetetlennek, kiszolgáltatottnak, kicsinek, eszköztelennek érzi magát. De mindezek mögött az érzések mögött mindannyiunk lelkében ott bujkál az a kicsinek tűnő, de valójában hatalmas tett, amely az egyetlen lehetőségünk – az imádság mellett – Isten országának építésére. Aki érzi, tudja – és ez a történelem folyamán mindig így volt, és az elmúlt 2000 évben pedig különösen –, hogy a legfőbb jó, Isten maga; aki végtelen, előre megbocsátó szeretetével mindig itt van közöttünk, és ha befogadjuk Őt a testünkbe, szívünkbe, akkor bennünk is. Ő tehet képessé arra, ami egyedül, emberileg lehetetlen: hogy bocsánatkérés nélkül előre megbocsássunk azoknak, akik bántottak, bántanak minket. E rövid beköszönőben ennek a megbocsátásnak a misztériumáról szeretnék írni.

Adventben készülni a karácsonyra azt is jelenti, hogy készülünk arra, hogy a szívünkben megszülethessen Isten megbocsátó szeretete. A kicsinységünk és a tehetetlenségünk megtapasztalása a jelen krízisek, háborúk közepette, lehetőséget ad arra, hogy a gőg legnagyobb formája, a hübrisz (görög szó, jelentése gőg, elbizakodottság) ne tudjon tanyát verni bennünk. A hübrisz csak annak az illúziónak a fenntartására jó, hogy „én egyedül képes

vagyok mindent megtenni, megtartani, megoldani.”

Napjaink konfliktusainak láthatóvá és most már mindenki számára érzékelhetővé vált legsúlyosabb következménye a vérbosszú, a bűnös vagy a bűnösnek vélt írmagjának is a kiirtása.

Ha elindulunk azon az úton, hogy megkeressük a konfliktusok gyökerét, akkor ezt a testvérféltékenységnél találjuk. A mindenki által ismert történetben ott kezdődik a vérbosszú, amikor Káin megöli Ábelt, és e tettétől azt várja, hogy megszűnik a problémája. A testvérféltékenységet hosszasan lehetne elemezni. Ahhoz, hogy eljussunk a megbocsátásig, amely a probléma valódi megoldásához vezethet, van egy pár dolog, amit tisztán kell látnunk ahhoz, hogy saját érintettségünket fel tudjuk ismerni, és imádságban is, gondolatainkban is egyre konkrétan tudjuk tenni a ránk háruló részt, azt, amit helyettünk senki nem tud megtenni. Ez az a kicsinek tűnő, mégis óriási dolog, a mi saját részünk a világ jelenlegi és bármikori helyzetének jobbításáért. Az idő – hogy a rossz dolgok mikor történtek – nem számít, és az sem számít, hogy élnek-e még a történet résztvevői. Sőt, olyan dolgokat is megbocsáthatunk, egészen a teremtés kezdetéig, amelyekhez látszólag akár semmi közünk sincsen már. *(Folytatás az 14. oldalon.)*

Összeállította: Sudár Annamária

Pálos olvasókönyv

irodalmi antológia

RENDÜNK MÚLTJÁBÓL

Budaszentlőrinc a történeti és régészet adatok tükrében

BENCZE ZOLTÁN

Egy régész feltárási munkája nem a terepen kezdődik. Amikor körvonalazódik egy ásatási feladat, akkor utána kell nézni a területre vonatkozó írásos forrásoknak – ha vannak –, továbbá az elődök munkáinak eredményeit is tanulmányozni kell. Elsősorban lakott területen kívül nyújt segítséget a légifotó, továbbá az előzetes terepbejárás, amikor a szántás által kifordított leletekből lehet következtetéseket levonni a lelőhely korára. Ma már általánosan használják a talajmágnesség méréseket is, ahol számítógépes programok segítségével lehet meghatározni és kiértékelni a rendellenes jelekből következtethető eredményeket. Egyelőre azonban az ásatási munkát a különböző természettudományos módszerek „csak” segítik, de nem helyettesítik. Miután a régész a rendelkezésre álló adatokat előzetes áttekintette és szintetizálta, kezdődhet a feltárás.

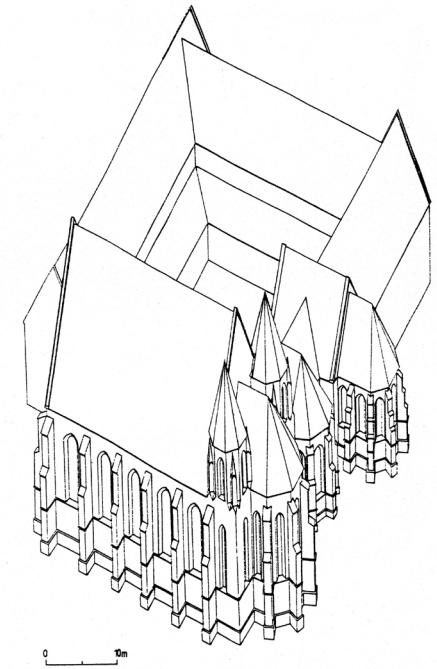
Az egykori pálos főkolostor-ra, Budaszentlőrinc-re, de az egész középkori pálos történelemre egyedülálló forrás Gyöngyösi Gergely *Vitae fratrum...* című munkája a 16. század 20-as éveiből. (A szerző 1472-ben született, 1493–1494-ben a krakkói egyetemen tanult, majd belépett a pálos rendbe. 1513 és 1520 között a római pálos kolostor perjele, 1520 és 1522 között pedig a pálos rend általános perjele volt. 1532. december 2-án már boldog emlékezetüként említik.) Segítséget nyújt még néhány okleveles forrás is, de az írott adatokat tovább bővítik a

régészeti ásatások eredményei, továbbá az előkerült középkori kőanyag feldolgozása. Tekintsük át ezek után röviden a kolostor középkori történetét a történeti és régészeti adatok tükrében! Egy 1290-es oklevél említi, hogy Lodomér esztergomi érsek az itt található, egy remete őrzésére bízott kápolnát visszahelyezte a területileg illetékes veszprémi püspökség joghatósága alá. Az már az ásatások során derült ki, hogy ez egy kisméretű, egyhajós, négyzetes szentélyzáródású épület volt. A pálos rend későbbi főkolostorát 1300 körül alapította meg Lőrinc, a rend negyedik előjárója. A régészeti kutatások alapján tudjuk, hogy a templom egyhajós volt, sokszögzáródású szentéllyel, amelytől északra építették fel a kissé szokatlan formájú, téglalap alaprajzú kerengő 10X15 méteres udvarát, melyet 2,2 méter széles kerengőfolyosó fogott körbe. A kerengőszárny keleti oldalán található káptalanteremhez keletről perjeli kápolna csatlakozott. A kolostort vagy annak egy részét kerítőfal vette körül.

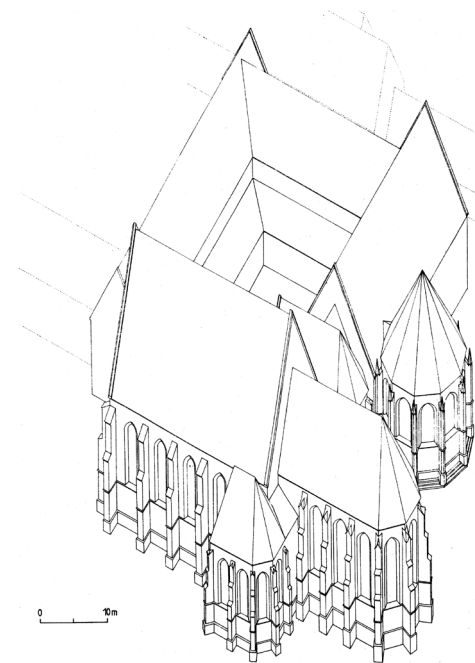
Amikor 1381-ben Velencéből Budaszentlőrinc-re kerültek a rend névadójának,

Remete Szent Pálnak a földi maradványai, akkor nagyszabású építkezések kezdődtek a kolostorban. Az első kolostor-templomot ereklyekápolnává alakították, attól délre pedig új templomot építettek. Az ásatások során előkerültek az újonnan épített – pálos templomok között szokatlan – háromhajós templom alapfalai.

Az alapfalak alapján nem lehet eldönteni, hogy a háromhajós templom *bazilikális* (többhajós templom, ahol a főhajó magasabb a mellékajóknál és az ablakok a főhajó mellékajók fölé emelkedő falsíkján helyezkednek el), *ábazilikális* (többhajós templom, ahol a főhajó magasabb a mellékajóknál, de a mellékajók fölé emelkedő hosszfalain nincsenek ablakok) vagy *csarnokrendszerben* (többhajós templom, ahol a főhajó és az oldalhajók egyenlő vagy közel egyenlő magasságban vannak) épült-e. A két mellékszentély alaprajzi megoldása arra utalhat, hogy fölöttük egykor tornyok állhattak. A háromhajós templom főszentélyéhez keletről befutó építési szinten talált Zsigmond-kori pénz alapján a templomot 1387-ben még építették, egy okleveles adat 1403-ban már a mi új egyházunk-

A kolostor tömegvázlata a 14. század végén

A kolostor tömegvázlata a 16. század második évtizedében

ként említi, azaz addigra már készen állt. Az ereklyekápolnává-alakítás során az első kolostor-templom hajóját elbontották az egykori hajó keleti negyedénél és a déli oldalon falakkal elrekesztve folyosókat alakítottak ki, a hajó maradvékából pedig udvar lett. Az így kialakított kettős udvar és a folyosórendszer választotta szét a kolostori részeket a zárándokok által használt részeketől. A kerengőt is átépítették és a 15X15 méteres négyzetes udvart ezután 3 méteres folyosó vette körbe. A megnagyobbított káptalantermet közepén egy pillér támasztotta alá, s a perjeli kápolna is nagyobb lett. Érdekes módon a perjeli kápolna szentélye hasonló méretű volt, mint a háromhajós templom főszentélye. Az előkerült kőfaragványok tanúsága szerint a két szentély valamilyenek első boltszakaszában, a déli

vagy az északi falon a sarokpillér mellett közvetlenül ülőfülke helyezkedett el. Az újonnan épített templom ugyan háromhajós, de ennek ellenére viszonylag kis méretű és úgy tűnik, hiányzik a világosan elkülönülő szerzetesi kórus helye is. Erre talán az lehet a magyarázat, hogy a háromhajós templomot kizárólag a szerzetesek használták.

A 15. század első felében történő építkezésekről írott forrásunk nincs, viszont a régészeti feltárások során kiderült, hogy ebben az időszakban a keleti kerengőfolyosó külső nyugati falát elbontották, hogy itt egy 11 méter széles káptalantermet alakítsanak ki. Talán ehhez az építkezéshez kapcsolható egy a 15. század második negyedére keltezhető sokszögzáródású zárterkély töredéke, amelyen az aragóniai Kannarend – kétfülű váza, benne három hosszú szárú, leveles, négyszirmú virág – ábrázolása látható. A Kannarendet Ferdinánd aragón és kasztíliai trónörökös 1403-ban alapította Szűz Mária mennybemenetelének tiszteletére, ezért is lett a jelvénye a gyakran háromszál liliommal ábrázolt váza. 1415–16-ban Zsigmond magyar királyt Ferdinánd aragón király felruházta azzal a joggal, hogy a Kannarendet saját maga is adományozza. Sajnos a töredékes kő alapján nem derül ki, ki kapta meg az uralkodótól ezt a kitüntetést. A *Vitae fratrum...* részletesebben beszél a 15. század végi építkezésekről. A

15. század 80-as éveiben, valószínűleg 1488-ban Kamanczy János vicarius generalis rendbe hozatta a szentlőrinci kolostor ciszternáját. 1488-ra készült el a Szent Lőrinc egyház déli oldalán egy kápolna Budai Kovács Márton költségén, aki egész életében vincellér volt, és akit a Szent Lőrinc kolostorban temet-

tek el. Ma is jól látszik, hogy a kápolnát utólag építették hozzá délről a háromhajós templomhoz, sőt a templom déli falán található vízvető lábazati pilléreket is belefoglalták a kápolnába. Ugyanebben az időben a kerengőt is átépítették. Az előkerült kőfaragványok lehetővé tették, hogy a kerengőablakot is rekonstruálni lehetett. Az északi kerengőfolyosótól északra található metszetfalban jól látszanak az elpusztult kerengő bezuhant boltozati elemei. Egy ebben az irányban folytatott kutatás után az itt előkerült köelemek feldolgozása további rekonstrukcióra adna módot. A Szent Pál ereklyekápolnát is átépítették. 1486-ra a Szent Pál tiszteletére épített kápolna az ablakokig elkészült, de az építkezést csak 1492-ben fejeztette be Tharispán Albert budai várnagy. A rendfőnöki tisztelet 1484 és 1488 között betöltő Szombathelyi Tamás testvér idején Dénes testvér, kőfaragó bámulatos művészettel készítette el a szent síremlékét, amelyben a sírkápolna átépítésének befejeztével 1492-ben helyezték el az ereklyét. Amikor a kolostort a törökök 1526-ban kifosztották, a síremlék fedőlappját lelokták és három darabra törték, vagyis az emléket fedőlappal lezárt szarkofágként képzelhetjük el. A szarkofág oldalait áttört, számárhátíves-mérműves táblák alkothatták, a számárhátív csúcsán erőteljes fiáléval. Ennek két oldalán, az ív feletti mezőkben jele-

netek kaptak helyet. Az 1846-ban előkerült legnagyobb töredék heraldikailag jobb oldalán felhők felett két angyal lepelben emeli a halott Szent Pál meztelen félalakként ábrázolt lelkét az égbe, ahol újabb felhőrétegből a lelket váró két isteni kéz nyúlik ki. Egy másik, 1971-ben előkerült töredéken az Atyaisten látható.

Hadnagy Bálint pálos szerzetes 1511-ben megjelent művében válogatást közöl az ereklyéknél 1422 és 1505 között történt csodákból. E munkából tudjuk, hogy a síremléket körbe lehetett járni, Szent Pál kezeinél pedig volt egy kristály elhelyezve. A sírkápolna építkezései a szentélyfal feltárásakor jól megfigyelhetők voltak.

Az 1508-ban rendfőnökké választott Balázsszentmiklósi Gergely testvér hivatali idejében kezdődött el a szentlőrinci kolostor új szentélyének építése az alapoktól, sekrestyével együtt. Egy új gyülestermet is építettek. A *Vitae fratrum...* szerint „mindezt főtisztelendő Osvát és Lukács zágrábi püspökök, Horváth Pál nándorfehérvári polgár, Gergely óbudai kanonok, (Szapolyai) János erdélyi vajda és más vagyonos férfiak végrendeleti hagyatékából fizette ki.” Szentlászlói Osvát a 15. század második felének egyik legjelentősebb magyar főpapja volt. II. Pál pápa 1466. április 16-án nevezte ki zágrábi püspöknek. 1490 és 1492 között királyi kincstartó, 1490 és 1498 között a budafelhévízi, 1495-től a golgoncai prépostsági javadalom birtokosa. Bonfini megírja, hogy 1490-ben Szentlászlói Osvát zágrábi püspök II. Ulászló hatalomátvételében fontos szerepet játszott, ő vitette a Szent Koronát Visegrádról a budai Nagyboldogasszony-templomba. A főpap 1499-ben halt meg, végrendelete ránk maradt, melyben többek között szerzetesrendeknek is adományozott. A karthauziak számára magyarországi kolostoraik szükségleteire ezer forintot hagyott, melyet a Veszprém megyei lövöldi

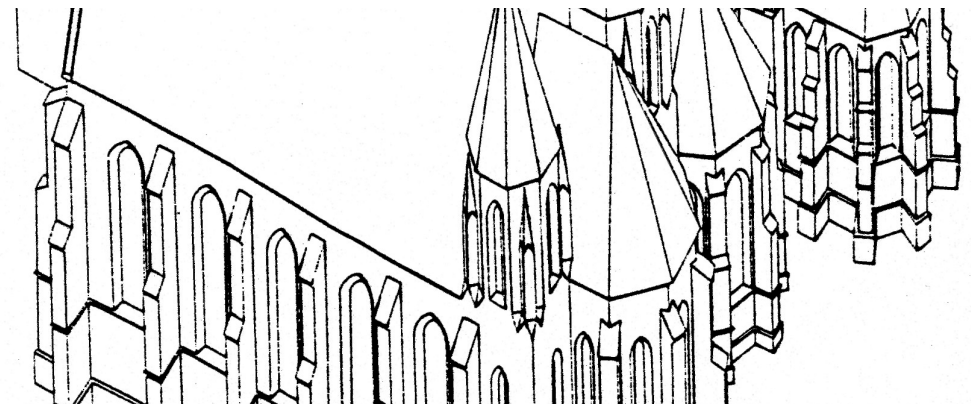
rendházuk őrizetére bízott. A pálosoknak és az obszerváns ferenceseknek ugyanazon célra ezer-ezer forintot szánt, viszont csak az előbbieket esetében mondja meg, hogy hol kívánja a pénzt őriztetni: a rend főkolostorában, mintegy Remete Szent Pál földi maradványai mellett.

A régészeti feltárások során kiderült, hogy az új templomszentély a régi diadalív vonalától indult, négy szakaszon épült, keleten sokszögzáródással. Boltozata gazdagon kiképzett csillaghálós rajzolatú volt, mint azt a templom pusztulásakor bezuhant boltozati elemek rekonstrukciója tanúsítja. Az új tízszög alaprajzú gyülesterem pedig a korábbi perjeli kápolnák helyén épült fel úgy, hogy a tízszög két oldala belesimult a szárny keleti falába nyolc oldallal képezve a külső tömeget. Nem sokkal később a törökök a mohácsi vész után (1526 szeptemberében) felgyújtották és kirabolták a kolostort. „A templomban a ragyogó festmények, a csodálatos kórus, a költséges mestermunkák, a kiváló orgona és minden más a nagy tűzben elégett, és így a szentély mennyezete is beomlott. Az oltárokat lerombolták, a képeket csúfosan összeszabdalták, a sírokat felforgatták. Szent Pál márványkoporsójának finoman faragott fedőlappját durván lelokták, és három darabra törték.” – olvassuk a *Vitae fratrum*ban...

A fenti összefoglalóból kiderül, hogy a források általában csak az építkezések idejét említik meg, az adatokat a régészeti feltárások eredményei és az előkerült kőanyag feldolgozása jelentősen bővítheti.

a
fehér
barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

Új korszak a fehér barátok erdélyi történetében

CSÚCS MÁRIA (ROMKAT.RO) ÍRÁSA ALAPJÁN A SZERK.

Szent István ünnepén szentelték fel Hargitafürdön a magyar kormány támogatásával épített új pálos kolostort. Ez alkalom a Csíkszeredához tartozó településrészt kápolnájának búcsúünnepé is volt, így nagyon sokan vettek részt az eseményen. Helyszűke miatt az ünnepi szentmisét a kápolna melletti parkolóban kialakított oltárnál tartották. Az ünnepi liturgiát Kovács Gergely érsek, a pálos rend magyarországi és lengyelországi elöljáróival, Tamás József nyugalmazott püspök-pálos konfráterrel és számos paptársával együtt mutatta be. Ünnepi prédikációjában Kovács Gergely érsek Prohászka Ottokár 1893-ban mondott beszédéből idézve jegyezte meg: Szent István király a végtelenbe látó és az örökkévalóságba törő személyiség volt. Aki a végtelenbe akar látni, annak az Isten gondolatait kell átvennie alázatos hitben; és első szent királyunk egyik fő jellemvonása az alázatos hite volt. Országot alapított és bölcs döntéseivel, hittel, felelősségtudattal mindig országa javáért cselekedett, ezért ma is kiváló példakép. „Az ember, különösen az, aki nagy eszméknek él, azt szeretné, hogy rövid földi pályafutása befejeztével maradjon valami utána... A pap templomot, óvodát épít, a polgármester leaszfaltozza

az utat, a politikus törvényt módosított és hosszan lehetne sorolni, hogy mindenki igyekszik, hogy hagyjon maga után valami jót, szépet, hasznosat. Szent István királyunk országot alapított. De nem elég megalapítani, nem elég létrehozni valamit, azt meg is kell védeni, a megmaradását biztosítani kell. Mi így

gondolkodunk-e? Mi mit teszünk annak érdekében, hogy amit létrehozunk, amit alkotunk, amit teremtünk, az megmaradjon? Vagy azt, amit örökségül kaptunk apáinktól, nagyapáinktól, őseinktől, azt az örökséget komolyan vesszük? Igyekszünk-e megőrizni, megtartani, óvni azt, vagy hogyha éppen úgy adódik, akkor könnyen lemondunk róla, mert valaki többet fizet érte, mert nekem abból hasznom van? Nehéz kérdések, de komolyak! Szent István király szeme előtt az országnak a java állott, nem a saját érdekei. Kiváló példakép mindenki számára ma is, főleg azok számára, akiknek hatalma van mások fölött, akiknek bölcs döntéseket kell hoznia a közjó, mások javára. Mindegy, hogy hol vagyok, mindegy, hogy mekkora és mi a felelősségem, de érzem-e döntéseimnek a súlyát? Mert nemcsak a vezető szerepet betöltő személyek döntéseitől függ a jövőnk, hanem attól is, hogy mit tesz a szülő a gyerekeiért. Milyen döntéseket hoznak a fiatal-

jaink, a házastársak, minden egyes ember. Ott, ahol van, ahol él, ahol munkálkodik. Mit teszünk otthon önmagunkért és a családunkért? Mit teszünk a közösségért, a közjóért, másokért. Hiszen tetteink, cselekedeteink igazolják vissza a hitün-

ket. Tetteink mutatják meg, hogy miben, kiben hiszek” – hangsúlyozta az érsek.

A szentmise végén felszólaló Arnold Chrapkowski pálos generális Első Remete Szent Pál ereklyéjét adományozta az új kolostornak. A lengyel rendi elöljáró szerint az új kolostor átadásával új korszak kezdődik a 2014-ben Erdélybe visszatele-

a
fehér
barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

A pálos kolostor Hargitafürdön, 2023 • fotó: Szentirmay Pirokska

pedő pálosok történetében. Ám a kolostor falai nem elzárnak, hanem az itt élő szerzetesek által – akik Szent István király példáját követik a másokhoz fordulásban –, Isten lelkületét közvetítik.

Kövér László, a magyar Országgyűlés elnöke felszólalásában a pálosok történetét is idézte. „Közel nyolcszáz esztendővel ezelőtt a Pilis volt a pálos rend bölcsője. A rend több mint ötszáz esztendő alatt lélekben és lélekszámban kiteljesedett a Kárpát-medencében, közel 250 esztendővel ezelőtt megtörtént, s a lengyelországi Jasna Górában, a Fényes Hegyen 1382-ben alapított, és a Márianosztráról érkezett szerzetesek által benépesített kolostor jelentette azt a történelmi menedéket,

ahol feltámadt, és napjainkra – íme – ismét hazatért, ismét fészket rakott a székek szent hegyén. Igen, a pálosok hazatérnek, mert történelmi adatok igazolják, hogy 1352-ben Csíksomlyón már megtelepedtek. Boldogasszonnak szentelt monostorukat 1432-ben a tatárok feldúlták, s a romokat 1442-ben Hunyadi János erdélyi vajda a ferencesek gondjaira bízta. A csíksomlyói Szűz Mária és a csehtochowai Fekete Madonna megoltalmazta a pálosokat azokkal az erőkkel szemben, amelyek meg akarták semmisíteni őket.” Az Országgyűlés elnöke beszédében azt is hangsúlyozta: „ezer esztendő távlatából pontosan értjük, hogy Szent István nélkül nem jöhetett volna létre a keresztény

Magyarország, és benne nem születhetett volna meg az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend sem. „Istennel élünk vagy nélküle? A válaszadásban a csendesen szemlélődő pálosokat Európa és Magyarország előjáróinak kell tekintenünk, mert előttünk járnak azon az úton, melynek végén feltárulkozik az emberhez méltó válasz. Ez az út a megtisztulás, a via purgativa, a megvilágosodás, a via illuminativa és a tökéletesedés, a via unitiva útja. A pálosok az elmúlt közel nyolcszáz esztendőben végigjárták ezt az utat, és sorsuk annak történelmi bizonyága, hogy a hit és az összetartozás erejével szemben minden fegyver, minden pénz, minden propaganda végső soron hatástalan. Ezért a mai kolostor szentelése nem pusztán székelyföldi, nem pusztán magyar és lengyel ünnep, hanem örömhír is minden jóakarátú európai ember számára.”

A résztvevőket köszöntő Soltész Miklós államtitkár a pálosok nemzetépítő szolgálatát emelte ki, majd méltatta az eseményt Borboly Csaba Hargita megye Tanácsának elnöke, valamint Korodi Attila, Csík-szereda polgármestere is. Bátor Botond, immár nyolcadik éve Hargitafürdőn élő pálos szerzetes köszönetet mondott segítőknek, az építést támogatóknak, majd ezt követte az új kolostor felszentelése.

A Macalik Arnold kolozsvári műépítész tervezte, 170 négyzetméter alapterületű, 660 négyzetméternyi hasznos felületű épület központi részén, a legfelső emeleten van a tetővilágítással ellátott kápolna, alatta a könyvtár, földszinten pedig a konyha. A körülöttük lévő térben lesznek a szerzetesek, valamint a lelkigyakorlatra érkező vendégek szobái és a közösségi terem. „Nekünk az a célunk, hogy általában olyan vendégeket fogadjunk itt, akik el-

csendesedésre jönnek, hiszen ennek a kolostornak nem csak az a szerepe, hogy a pálos szerzetesek itt éljenek. Szeretnénk fogadni embereket, akik eljönnek akár egy-két hétre, hogy »ideiglenes szerzetesként« velünk éljenek. Együtt imádkozzunk velünk, együtt dolgozzanak velünk. A kolostor miliője, az életünk imádságos jellege és a munka úgy hiszem, hogy bőven elegendő ahhoz, hogy valaki újból egy kicsit magára találjon, a Jó Istenre találjon.” Mondta az új kolostort bemutatásakor kérdéseinkre válaszoló Bátor Botond szerzetes azt is megjegyezve, hogy szerzetársával, Szűcs Imre testvérrel otthonra találtak a Hargitán.

Az új kolostorépület külső homlokzatának színe a hargitafürdői tájat idézi. Egy adottság volt számunkra, ugyanakkor jelentős kihívás is a kolostorépítés. „Azokkal a lehetőségekkel kellett számolni, ami rendelkezésünkre áll, hiszen ez egy nagyon meredek terület volt, és a két szint közötti különbséget valamilyen formában meg kellett oldani úgy, hogy maradjon meg a kolostornak ez a fajta kerengő jellege. Szerettük volna, hogy ne nyomja el a régebbi épületeket;

s a fák ide fognak nőni, így a kolostor nem fog ennyire kitűnni a többi épület közül. Különleges, mert a főbejárat fönt van, a kápolna mögötti, jelenlegi kolostorként szolgáló házhoz, az egykori plébániaépülethez híddal csatlakoztatva, és így megyünk majd lefelé. Ezeket a szempontokat kellett figyelembe venni, ráadásul azal szembesültünk, hogy a terület nagyon laza, itt nem volt egy darab kő, egy szikla, nagyon mállott ez a kaolinos, agyagos föld, úgyhogy betonoszlopokat kellett a földbe fúrni azért, hogy ez az épület stabilan állhasson.”

a
fehér
barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

Bátor Botond atya és Szűcs Imre testvér Hargitafürdőn plébániai tevékenységet is ellátnak. A hívek lelki gondozását és a közösségépítést is segítik. „Sok közös programunk van, zárándoklatok, kirándulások, s a vallásos népi szokásokat is megtartjuk. Például a kilencedeket, a Szent Család-kilencedet; házról házra megyünk, s úgy imádkozunk. A Szent Antal-kilencedet is megtartjuk, a Szent József-kilencedet is, tehát nagyon jó kapcsolatot sikerült kialakítani az itteni hívekkel, nagyon jól érezzük magunkat. Nekünk a legfonto-

sabb a közös imádság, ezt sikerül megvalósítani hál' Istennek, és erre törekszünk az új kolostorban is, ezért került az épület közepére a kápolna. A hely is csöndes, a szerzetességre alkalmas az egész környezet. Halljuk a patak csobogását, amint befolyik ebbe a kis tavunkba, amit még Rezső atyával alakítottunk ki” – mondta kérdéseinkre válaszolva Szűcs Imre pálos testvér. Magyarország területén jelenleg négy kolostorban, a világ 17 országában több mint 70 kolostorban élnek Boldog Özséb követői, a pálos szerzetesek.

PÁLOS LELKISÉG

Mély és elszakíthatatlan a lelki kötelék a koptok és a pálosok között • Jézus Krisztus a lelki kapocs

PAPP ORSOLYA – P. GYÖRFI B. SZABOLCS OSPPE

Nagy tisztelettel és szeretettel fogadták Budapesten a Sziklatemplomban II. Tavadrosz kopt pápát, a Kopt Ortodox Egyház fejét, aki – egyházának magyarországi egyházmegyéje kérésére – az augusztus 20-i nemzeti ünnepnapon ellátogatott a Gellért-hegyi pálos templomba és kolostorba. A látogatás nagy jelentőségű, hiszen II. Tavadrosz pápa Remete Szent Pál fiaikhoz érkezett. A Magyar Pálos Rend védőszentje, atyja és patriarchája a kopt Remete Szent Pál, az első remete, akiről valamennyi pálos atya, szerte a világon, minden szentmiséjében megemlékezik. A mindenkori kopt pápa pedig Szent Márk evangélista apostoli utóda.

A Magyar Pálos Rend az egyetlen középkorból megmaradt, magyar alapítású, jelenleg is szolgáló férfi szerzetesrend, míg a 10 milliós kopt egyház egy igen ősi keresztény felekezet, és ma az

egyik legnagyobb keresztény közösség a Közel-Keleten. A pálosoknak erős és mély spirituális kapcsolatuk van a kopt keresztényekkel, hiszen a kopt Remete Szent Pál oltalma alatt áll a rend. A magyar alapítású rend névadó szentje, az egyiptomi remete egyben Magyarországon védőszentje is.

„Ön egy picit az én és a pálosok pápája, Giovanni püspök úr egy picit az én és a pálosok püspöke, Youssef atya egy picit az én és a pálosok atyja. S nyugodtan állíthatom, hogy jelen találkozásunkat – ismervén a szervezés körülményeit –, kétségtelenül a magyar állam tiszteletre méltó közreműködésével, de a Szentlélek Úristen szervezte.” – köszöntötte Őszentiségét Györfi Szabolcs pálos atya a Sziklatemplomban valamennyi pálos szerzetes nevében.

P. Györfi B. Szabolcs OSPPE és II. Tavadrosz kopt pápa a Sziklatemplomban • fotó: Tóth Csilla

„Ma Európában különleges idöket élünk. Fontosak a gyökerek és fontosak a példák. II. Tavadrosz pápa 2018-ban, miután Nagy Szent Makariosz kolostorában tragikus körülmények között meggyilkolták Epifániosz püspököt, a kolostor elöljáróját, kiállt a világ elé és felvállalta az egyház bűneit a javítás szándékával. Nekünk itt Európában és Magyarországon sok szempontból ugyanez a feladatunk. S fontos az is, hogy meg tudjuk erősíteni egymást Krisztus követésében.” – méltatta a látogatás fontosságát tovább a pálos atya, aki elmondta, hogy ugyan a magyarországi és az egyiptomi kultúra ugyan különböző, de ahogyan egy örmény katolikus atya mondta neki: „Beszélünk egy közös nyelvet, Jézus Krisztust.”

Őszentsége, aki – mint a látogatás során említette – 37 éve ezen a napon (augusz-

tus 20-án) lett szerzetes a Szent Bisoz kolostorban, többek között ezekkel a szavakkal köszönte meg a fogadtatást:

„Nagy örömömmre szolgált, hogy látogatást tehettem az egyiptomi szent, Remete Szent Pál kolostorában. Hálát adok Istennek, hogy a kolostorba visszatért az élet, a szerzetes atyák bizonyosságot tesznek a szeretetről. Öröm, hogy kapcsolatot ápolnak Remete Szent Pál egyiptomi kolostorával, erősítve ezzel a lelki kapcsolatot minden szerzetestestvér között, akik egy nyelvet beszélnek: az Úr Krisztus szeretetének nyelvét: »Bizony mondom, a szeretet soha el nem múlik.«”

Őszentsége, II. Tavadrosz pápa, a keresztény-muszlim ellentétek felerősödése idején lett egyházfő. Bátran támogat és felvállal minden olyan kezdeményezést, ami

csillapítja a forrongó gyűlöletet, bátorítja a békét, távol tartja az erőszakot azért, hogy elősegítse a muszlimok és a keresztények közötti együttműködést és együttélést.

Egyre több kopt talál hazára Magyarországon – Egyiptomi kopt keresztények a hatvanas évek óta élnek Magyarországon. Kezdetben csak kis közösségek alakultak, amelyek az évek során Őszentsége III. Shenuda pápától kértek maguknak lelkipásztort. Így választották ki Dr. Youssef Khalil atyát, aki azóta is a közösség vezetője. 2004-ben került a közösség tulajdonába egy korábbi református templom, ami az egyre nagyobb lélekszámú magyarországi kopt közösség életének egyik fő központja lett. A templomot teljesen felújították és átalakították. III. Shenuda pápa 2011. augusztus 18-án látogatott Magyarországra, amikor is ünnepélyes keretek között felszentelte és megáldotta a XVIII. kerületi Selmebánya utcában található Szűz Máriának és Szent Mihály arkangyalnak dedikált kopt templomot.

2017-ben II. Tavadrosz pápa budapesti központtal új egyházmegyét hozott létre a magyarországi és kelet-európai (romániai, lengyelországi, csehországi és szlovéniai) ortodox kopt hívek számára, amelynek vezetője Ava Giovanni püspök lett.

A koptok földje Egyiptom, szent föld. Keresztény lakói önérzetesen hivatkoznak a Szent Család ottani tartózkodására, miatt Heródestől menekült. Talán a legkedvesebb, ikonjaikon gyakorta megörökített, identitásukat kifejező jelenet a menekülő Szent Család, kis Jézussal, Boldogságos Szűz Máriával, Szent Józseffel, angyallal, csacsival, Nílussal, halakkal, vízi madarakkal, datolyapálmákkal és természetesen piramisokkal. S a szent föld, szenteket terem. Így illik, és ennek így kell lennie.

Mint ahogy a koptok magukról állítják, ők maguk olyanok, mint a datolya, aminek a húsa vörös, hiszen a koptok egyháza a vértanúk egyháza és belül a magja nagyon kemény, hiszen a belső tartásukat és a mártírium hordozását a szilárd hit adja. Keresztényként igen sokat köszönhetünk ennek a népnek. Sokat tanulhat tőlük Európa és Magyarország is.

A kopt pápa Sziklatemplomban tett látogatásának megszervezését a pálos rend iránt elköteleződött, sziklatemplomi világi közösség segítette, mind az előkészületekben, mind a húsz fős delegáció tagjainak – köztük a világ számos országából érkezett nyolc egyiptomi püspöknek – fogadásában és vendégül látásában. Ez a közösség több mint 10 éve komoly lelki kapcsolatot ápol Youssef atyával és az általa vezetett közösséggel, ezért – a pálosokkal együtt – Youssef atyát is lelki atyjuknak tekintik.

Nem vagyunk tehetetlenek, sőt!

(Folytatás a 3. oldalról)

GESZTELYI-NAGY JUDIT

A fő kérdés, amire nagyon egyszerű a válasz: hányadik gyerekek vagyunk a családban. Az elsőszülöttnek van egy fő kiváltsága: ő az egyetlen gyerek, aki megtapasztalhatja, hogy nem kell osztania a szereteten, a figyelmen, az anyagi és tárgyi dolgokon, addig, amíg egyedül van. Ezt az osztatlan teljes figyelmet és szeretetet abban a pillanatban elveszíti, amikor megszületik a testvére. A második, harmadik vagy további testvérek is átélnek kicsit ezt a veszteséget, ha születik még test-

vér, de soha nem olyan intenzíven, mint az első gyerek. Neki aztán egész életében hiányozhat az, amit korábról ismer. A második és a többedik testvérek ezt a kizárólagos, folyamatos, „egyedüli csoda vagyok” érzést soha nem élhetik át ilyen kizárólagosan. Az sem mindegy, hogy az elsőszülött fiú vagy lány, mert ez meghatározza az ellenkező és az azonos nemmel való kapcsolatát is. Nem mindegy, hogy az elsőszülöttől egy fiú vagy egy lány veszi el azt a helyet, hogy egyedül van. Mindegyik kombinációnak megvan a saját problémája. Nem véletlenek a példák a népmesékben – például 3 királylány vagy 3 királyfi.

Az első- és a másodsülött fájdalma is alkalmas arra, hogy rivalizálást szüljön, és ebből fakadóan testvér bántsa a másikat.

A másik személye megszüntetésének több formája van: valakit meg lehet szüntetni fizikailag, vagy úgy is, hogy nem veszünk róla tudomást. A megbocsátáshoz vezető úton az első lépés, hogy készek vagyunk megszabadulni attól a tehertől, fájdalomtól, amit a másik a bántásával okozott. Isten képes arra, hogy az összes szenvedéstől és rossz érzéstől megszabadítson, ha elfogadjuk tőle. Ha erre még nem vagyunk képesek, ne bántssuk érte magunkat, lehet, hogy időre van szükségünk ehhez. És ezt Isten szeretetből figyelembe veszi. A második fontos lépés, hogy felébredszük magunkban a másik iránti szeretetet, az ő üdvösségének a vágyát. De kezdetnek az is elég, ha az a vágy él a szívünkben, hogy ne tegyünk többé rosszat se nekünk, se másoknak, és felismerjük a saját szívünkben ennek a vágyát. A tett szón gondolatot, szót, cselekedetet értünk. A megbocsátás misztériumának megérté-

séhez talán ez a legfontosabb lépés, mert Isten szeretetének a világosságában láthatóvá válik, hogy amikor megbocsátunk, nem balekok leszünk, hanem a másikat is segítjük a rossz szellemi hatásoktól megszabadulni. Hiszen aki rosszat tesz, a szellemi harc ismeretének hiányában nem tudja megkülönböztetni a jót a rossztól. A bántás, amit szeretnénk megbocsátani, lehet anyagi természetű, például pénzzel vagy örökséggel kapcsolatos, s lehet lelki vagy szellemi természetű, ami lehet például a szeretetreméltóság, megbecsültség vagy a talentumok különbözősége, illetve bármi, ami rivalizálásra okot adhat. Amikor bárkit bűnbakká állítunk a saját szenvedéseinkért, nem is tudjuk, hogy mi is hozzáteszük a részünket a világban zajló rosszhoz.

A bántásokból és az arra adott reakcióinkból sajnos két fájdalmas, rossz következtetést vonhatunk le. Az egyik az, hogy ha mi ezt kapjuk, ha velünk így bánnak, akkor mi rosszak vagyunk. A másik következmény, amikor mások cselekedeteit akkor is rossznak értékeljük, amikor nem azok, de mi valami miatt szeretnénk őket rossznak látni. A megbocsátással utat nyitunk Istennek a szívünkben arra, hogy megajándékozzon minket azzal a látással, ahogyan ő lát minket, ahogy látja a másikat és a helyzetet. A mi igazi szeretetünk Isten iránt lehet csak egy érzés, vagy lehet Istennel való beszélgetés vagy imádság, de lehet az embertársaink vagy testvéreink szeretete is, akiket Isten szeret. Az ebből fakadó öröm megtapasztalása felülírja a földi szülői szeretet hibáiból és a testvér-féltékenységből eredő fájdalmainkat.

A vélt vagy valós sérelmeink megbocsátása a szeretetről alkotott fogalmaink új

dimenzióját nyithatja meg, amin keresztül Isten bevezethet mindannyiunkat az Ő szeretetének titkaiba. Magyarul, amikor megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek, ez Isten szeretetének végtelen birodalmába nyitja meg a kaput, és szabaddá válnak a szeretetre.

Mindezek nemcsak a vér szerinti testvéri kapcsolatainkra igazak, hanem minden emberi kapcsolatainkra, különösen azokra, ahol megbocsátani való van. Isten gyermekeként mindannyian testvérei vagyunk egymásnak. Átéldhetjük, hogy szeretni

tudjuk azt, akit azok szeretnek, akiknek a szeretetére vágyunk, így ebben Isten örömeiben osztozunk. Ha megbocsátásunk gyümölcsét átadjuk és felajánljuk azokért, akik nem kapnak segítséget mindezekhez, vagy egyedül küzdenek, azzal is sokat tehetünk a békéért. Amikor ezt a felajánlást közösségben tesszük, egymás előtt megnyílván és felvállalva a konkrét dolgokat, és mindezt felajánlván más közösségekért, akkor ez a csoportok közötti, a törzsi és a nemzetek közötti, konfliktusokra is gyógyítólag hathat, miután sokszor ők is féltestvérek.

PÁLOSOKTÓL, PÁLOSOKRÓL PÁLOS70 – 2023

GADÁCSI PÉTER

Varázslatos környezetben, megújult útvonalakkal várta a Pálos70 program a túrázni, sportolni, mozogni vágyókat 2023. október második hétvégéjén. A zárandoklat ezúttal új útvonalon, Csobánkáról indulva a Felvidék dűlői között vezetett három napon át Márianosztrára, s ez – sok kihívás és meglepetés mellett – igazi kinccsét szelídítette a nehézségeket. Ezt igazolja, hogy idén az eddigi legtöbb zárandok indult útnak. A programot a hagyományos teljesítménytúra-útvonalak egészítették ki, kicsit itt is csavarva a megszokottakon: Pilisszentlászló, Visegrád, majd Toronyalja pálos helyeinek érintésével lehetett eljutni a célba. E legnagyobb kihívást jelentő valamivel több, mint hetven kilométert csaknem rekordszámú résztvevő teljesítette. 2023 meghozta – a korábbi években már sejtett – megújulást a tizenharmadik Pálos70-program szervezésében. Ennek részeként többek között új útvonalakat

jelöltünk ki, tekintettel arra, hogy a korábbi, hagyományos útvonal biztosításának egyik kulcsszereplője, a dunai átkelesnek helyet adó Basaharc-Szob között járó komp sajnos nem üzemel. Emiatt az eddigi útvonalakat és a hozzájuk kapcsolódó valamennyi infrastruktúrát át kellett alakítani. Ebben a sok éves tapasztalat és az ima is erőt adott. S az időközben átadott Pilisi Pálos Tematikus utak, valamint korábbi beszélgetéseinkben már vázolt lehetőségek mentén megszületett az új útvonal.

Ennek tükrében a zárandoklatnak idén Csobánka, az Élet Háza adott kiindulópontot. A zárandokok felfedezhették a pálos örökség forráspontjait Esztergomig, érintve a megszokott pontokat (pl. Pilisszentlélek, Keszthely-Klastrompuszta), majd a Duna felett, hídon átkelve erősítették a Felvidéken a magyarság összetartó erejét. Megható volt látni, ahogy

a
fehér
barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

A zarándoklaton résztvevők egy csoportja • fotó: Németh Zoltán Zsigmond

az emberek büszkén, vagy éppen könnyes szemmel kísérték a keresztalja alatt vonuló, pálos szerzetesek által vezetett csoportot. A zarándokok testi táplálékát Pilisszentlélek és Helemba község lakói biztosították, amit hálásan köszönünk.

Szobra érve az ott szolgálók zenés szentségimádása fogadott minket, amely csodálatos élmény volt, másnap pedig Márianosztrán a búcsú szentmise zárta keretbe a nagyszerű három napot, az idei Pálos70 zarándoklaton.

A zarándoklat mellett a megszokott túrák, kirándulások is megszerveződtek. A teljesítménytúrák esetében a kiindulópontok nem változtak, azonban a Dunán való átkelést ezúttal Visegrád biztosította, így a megszokott útvonal helyett új útvonalon, más pálos emlékhelyek mellett vezetett el a túrázók útja, felfedezve Pilisszentlászló, Visegrád, Toronyalja értékeit, kincseit. A kisgyermekes családok a megszokott útvonalon Normafa és Budaszentlőrinc között zarándokoltak több mint százan.

A túrákon közel 600-an vettek részt, amely növekedést mutatott csakúgy, mint a háromnapos zarándoklat 170 fős csapata. Megható volt látni a folyamatosan célba érkezők mosolyát, elégedettségét. Látszott rajtuk, hogy gazdagodtak egy csodálatos belső érzéssel, és örültek, hogy részt vettek a programunkban.

Az útvonalak változtatásai és az ezzel kapcsolatos feladatok mellett a Pálos70 idei fontos kihívása volt még hangsúlyosabban meghívni a zarándokokat és megszólítani őket, hogy járjanak minél tudatosabban, minél elmélyültebben az úton. Ezt nem könnyű a mai rohanó világunkban megtenni. E célt segítőnk nekünk, szervezőknek a feladatunk minden évben egy olyan hívó szót, egy olyan élménynek az ígérését adni, amely képes megfelelően megszólítani az embereket, családokat.

Isten lelke ott munkálkodik, ahol akar. Ő teljesen szabad, a kezét nem lehet megkötni, nem lehet határok közé szorítani. Ez valami módon mindig tapasztalható.

a
fehér
barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

Néha erőteljesen „berobban” Isten szeretetének, jelenlétének vagy épp feddésének, figyelmeztetésének megtapasztalása, megérzése – pl. az igéjén keresztül. Máskor ez alig-alig észrevehető; vagy gyakran csak utólag tapasztaljuk meg ezt, amikor már valami változás állt be bennünk, és nincs magyarázat rá, hogy miért is...

Istennél nincsenek sémák. Ő mindig eredeti. Meglep bennünket. Új és váratlan módon adja nekünk a kegyelmet, önmagát. Ezért fontos részünkről a nyitottság, hogy az érkező Szentlelket felismerjük és be tudjuk fogadni. Erre hívott minden résztvevőt és segítő önkéntest az idei Pálos70.

Így ért és érik össze mindez, hiszen a Lélek ott fúj, ahol akar, imánk ereje segít, a pálos csoda folytatódik. Nagyszerű és erős adó a folytatásra is, hogy minden résztvevőtől – legyen az zarándok, futó, teljesítménytúrázó, kiránduló, sétáló –, aki velünk volt a programban, egyöntetű pozitív visszajelzést kaptunk.

A Boldog Özséb Program hírei

DR. SZENTIRMAY TAMÁS

A Boldog Özséb Programhoz nyújtott állami támogatásból befejeződött az erdélyi Hargitafürdőn az új kolostor építése, amelynek ünnepélyes átadása 2023. augusztus 20-án volt. A Boldog Özséb Program legnagyobb beruházását jelentő több évig tartó építkezés végeredménye az egyedülálló, különleges épület, amely a legrégebbi remetekolostorok építészeti hagyományait ötvözi: külső és belső megjelenése modern és egyszerű.

A Boldog Özséb Program keretében a pécsi pálos kolostor tetőzetén új napelemes rendszert telepítettünk 2023 nyarán,

Köszönet és hála mindezzel kapcsolatban a velünk dolgozó 100 önkéntes alázatos munkájáért, a szervezőtársak és a pálosok végtelen türelméért, lelkesedéséért, Magyarország Kormánya, a Dr. Szeifert Pilisszentléleki Modell Alapítvány, illetve az Esztergom–Budapesti Főegyházmegye Pasztorális Iroda anyagi támogatásáért, és mindenki együttléteért, aki testben vagy lélekben ott volt a programon, és a végén velünk ünnepelte Magyarok Nagyasszonya ünnepét.

E közös öröm mellett már most szeretettel hívunk, és várunk mindenkit a XIV. Pálos70-re – 2024-ben!

A 2023. évi Pálos70 program az EK-CP-KP-1-2023/2-000048 Támogatási Okirat keretén belül Magyarország Kormányának a támogatásával valósult meg. Köszönjük a segítséget!

amely nagymértékben segíteni fogja a kolostorépület környezettudatos és hatékony energiafelhasználását.

2023 szeptemberében befejeződött a pécsi pálos kolostor saját használatú konyhájának a felújítása és bebútorozása, illetve ugyanitt egy új mosókonyhát is kialakítottunk.

A Boldog Özséb Program kulturális projektemének a részeként Ondi Alex tollából megjelent a *Pálosok Budapesten* című kötet, mely a Sziklatemplom- és kolostor történetét mutatja be az olvasók számára.

Sudár Annamária szerkesztésében elkészült egy hiánypótló, nagy lélegzetű kötet is, a csaknem 800 oldalas *Pálos olvasókönyv* című szépirodalmi antológia, amelyben pálos szerzők műveit és pálosokról szóló irodalmi műveket olvashatunk – köztük eddig még nem publikált szövegeket is.

2023. szeptember 30-ával befejeződött a Boldog Özséb Program, amely a rendet megszervező esztergomi Boldog Özséb halálának a 750. évfordulójához kapcsolódóan 2019-ben indult el állami támogatásból, s amelynek a keretében teljeskörűen megújultak a magyarországi

pálos templomok és kolostorok, minden helyszínen több fejlesztés is megtörtént és számos kulturális projektem (kiadványok és CD-ék kiadása, kiállítások s egyéb) is megvalósult.

A fentiekben felsorolt projektek Magyarországi Kormányának a segítségével a Boldog Özséb Programhoz (EGYH-KCP-18-P-0183) nyújtott állami támogatás keretében valósultak meg.

RENDI KRÓNKA

Pálos települések XI. országos találkozója

A pálos települések XI. országos találkozójának – amelyen 26 pálos település 160 képviselője vett részt 2023. június 9. és 11. között – a Zala vármegyei Zalacsány adott otthont. A találkozó nagy jelentőségű esemény volt Zalacsány minden lakója számára. Június 9-én, pénteken a megnyitóval és a köszöntésekkel kezdődött a rendezvény, amit kirándulás követett Zalamerenyére, a Szabadics-birtokon levő, ma is működő Pálos Malomhoz a találkozó központi témájának a jegyében: hogyan lehet a pálos örökséget napjainkban jól és fenntarthatóan bemutatni.

...

Családos lelkigyakorlat Pálosszentkúton Bíró László püspök atyával

2023. június 23. és 25. között családos lelkigyakorlatot vezetett Bíró László püspök atya a pálosszentkúti kegyhelyen, amelyen 15 család vett részt. A lelkigyakorlaton a napi szentmisék és elmélkedések mellett Eperjes Károly színművész is előadást tartott, a gyerek számára játékok tették izgalmassá a kegyhelyen töltött napokat.

...

Öt Szent Seb főbúcsú Márianosztrán

2023. július 1-én és 2-án tartották a Jézus Öt Szent Sebe főbúcsút Márianosztrán. A búcsú keretében Jézus Öt Szent Sebére emlékezve öt szentmisét mutatnak be. Az első szentmise július 1-én Szob és Márianosztra között, a kisvasút mellett, egy forrásnál kialakított megszentelt helyen, a Mária kútnál volt. A második szentmisét ugyanazon a napon a márianosztrai bazilikában tartották. Éjfélkor a szentmise szintén a bazilikában volt. Július 2-án vasárnap reggel a bazilikában mutattak be szentmisét, majd utána keresztet hordozva körmenet indult a kálváriára, az ünnepi főbúcsú szentmise helyszínére.

.....

MotorkerékPálosok Balatonszemesen

A Kárpát-medence különböző részeiről érkező motoros zárandoklat résztvevőit fogadták július 10-én Balatonszemesen. A zárandoklat két vezetője, Bátor Botond pálos atya az erdélyi Hargitafüredről, Balta Barnabás pálos atya pedig Petőfiszállás-Pálosszentkútról érkezett. Az összeszokott, vidám és jó humorú társaság bő egy hetet töltött együtt, felkeresve pálos településeket, emlékhelyeket. Balatonszemesre Zalamerenyéről jöttek, az ottani Pálos Malom megtekintése után. A tanösvény által vezetett erdei utat gyalogosan tették meg. A balatonszemesi Mindszent pálos kolostor helyszínén az elmúlt időszak régészeti feltárásairól, illetve a kolostor történetéről tartott beszámolót Mórocz Viktor alpolgármester, a balaton-

szemesi Pálos Örökség projektvezetője. A történeti betekintő után Botond atya gondolatai, egy közös ének és Barnabás atya imája hangzott el. Az elköszönés után a zárandokok következő úticéljuk, Nagyvázsony felé vették az irányt.

.....

Keresztény motoros zárandoklat Pálosszentkúton

2023. július 8-án volt Pálosszentkúton a hagyományos keresztény motoros zárandoklat. Ennek keretében Kertész Ferenc tartott előadást a kereszténység és a mai világ témájában. A szentmisét Bátor Botond pálos atya, hargitafüredői előjáró-plébános mutatta be, melyet követően motoros felvonulás volt Kiskunfélegyházára, ahol megáldották a motorokat. A napot koncert zárta a pálosszentkúti kegyhelyen.

.....

Kerekasztal beszélgetés Balatonszemesen

Balatonszemes alpolgármestere a tavalyi évhez hasonlóan idén is fontosnak tartotta, hogy a csupán szűk másfél évtizede indult régészeti feltárás kapcsán újra előtérbe került helyi pálos örökséget megismertesse azoknak a szervezeteknek a vezetőivel, akik érintettek a korábbi szerzetesi jelenléttel kapcsolatban. Az 2023. július 13-i találkozó oka is a kolostor régészeti feltárása volt, de az ásatást vezető szakember a terepmunka startját megelőzően sajnos hirtelen kórházba került. Személyét a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészettudományi Intézete nem tudta olyan gyorsasággal

pótolni, hogy az eredetileg ütemezett időpontban elkezdődhessen a munka a Balatonszemeshez tartozó Barátok Erdejében. Az idejű munka új időpontra vár.

A kerekasztal-beszélgetésen jelen voltak a vallásturisztikai miniszteri biztos munkatársai, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park igazgatója és Balatonszemes község vezetői. A Magyar Pálos Rendet Puskás Antal tartományfőnök, dr. Szentirmay Tamás hivatalvezető és Gadácsi Péter, a pálos tematikus utak felelőse képviselte.

.....

Pálos szentmise Pálosvörösmarton

Pálos szentmise volt 2023. július 15-én, szombaton 17 órai kezdettel Pálosvörösmarton, a Mária-parkban. A szabadtéri misét Puskás Antal pálos tartományfőnök atya celebrálta. Homíliát Bátor Bontond hargitafürdői előljáró atya mondott. A szentmisén koncelebrált még Juhász Ferenc érseki helynök, a Miskolc-Mindszenti plébánia plébánosa, Borsos József és Balla Barnabás pálos atyák, valamint Iváncsy Balázs helyi plébános atya. A szentmise végén Puskás Antal tartományfőnök atya Dobróka László pálos konfráter részére – aki az évenkénti ünnepi eseménynek a kezdetektől fogva a szervezője és a helyi pálos örökség tevékeny ápolója, valamint a rend jötevője – Arnold Chrapkowski pálos generális atya nevében a pálos rend elismerésének és köszönetének a jeleként egy pálos címert megjelenítő konfráter jelvényt adott át. A szentmise után Borsos József atya köszöntötte a családokat, akiket aztán Szent II. János Pál pápa ereklyéjével egyenként áldásban részesített.

Szent Jakab-búcsú és zarándoklat a Mecsekben

Szent Jakab ünnepéhez kapcsolódóan az egykori kolostorhoz a Jakab-hegyre július 23-án, vasárnap indult gyalogos zarándoklat 10.15-kor a 24-es busz szentkúti végállomásától. Az ünnepi szentmisét P. Csóka János, a budapesti pálos kolostor házfőnöke mutatta be. Az ünnepi búcsú közös agapéval zárult.

.....

Szentmise a budaszentlőrinci pálos romoknál

2023. augusztus 6-án tartották a hagyományos Szent Lőrinc búcsút a budaszentlőrinci egykori pálos főkolostor romjainál. Az ünnepi szabadtéri szentmisét Hesz Attila pálos atya mutatta be.

.....

Új korszak a fehér barátok erdélyi történetében – kolostorszentelés Hargitafürdőn

Szent István ünnepén szentelték fel Hargitafürdőn a magyar kormány támogatásával felépített új pálos kolostort. Ez alkalom a Csíkszeredához tartozó településrész kápolnájának búcsúünnepé is volt, így nagyon sokan vettek részt az eseményen. Helyszűke miatt az ünnepi szentmisét a kápolna melletti parkolóban kialakított oltárnál tartották. Az ünnepi liturgiát Kovács Gergely érsek mutatta be a pálos rend ma-

gyarországi és lengyelországi előljáróival, valamint Tamás József nyugalmazott püspök-pálos konfráterrel és számos paptársával együtt. (Lásd cikkünket az 8. oldalon!)

.....

Pécs Város Napja, ökumenikus imaóra a pécsi Lyceum-templomban

Pécs Város Napja ünnepe alkalmából Felföldi László megyéspüspök – felekezeti hovatartozástól és világnézeti meggyőződéstől függetlenül – ökumenikus imaórára hívta a Lyceum-templomba a város vezetőit, képviselőtestületét, a Pécsi Tudományegyetem és a PTE Klinikai Központjának vezetőit, az MTA Pécsi Bizottságának elnökét, Baranya Vármegye önkormányzati vezetőit, a térség országgyűlési képviselőit, valamint a Pécssett élő embereket, hogy szeptember 1-jén reggel, a város napja alkalmából megrendezett ünnepi közgyűlés előtt közösen mondjanak hálát és imádkozzanak Pécs városáért és a pécsiek békés egymás mellett éléséért.

.....

Kisboldogasszonyi búcsú Pálosszentkúton

2023. szeptember 2-án és 3-án volt Pálosszentkúton a kegyhely kisbúcsúja, a Kisboldogasszony búcsú. Szeptember 2-án az esti ünnepi szentmisét Puskás Antal tartományfőnök atya celebrálta. A misét követően gyertyás körmenetet tartottak. Éjfélkor a szentmisében a megholtakért imádkoztak a jelenlévők. Vasárnap délelőtt az ünnepi szentmisét Horváth József kaposvári tábori lelkész

mutatta be. A mise után hagyományosan körmenet volt, majd megáldották a gyermekeket a Prágai Kis Jézus szobornál.

.....

Vármegyei vadásznapi pálosszentkúti kegyhelyen

Harmincadik alkalommal rendezték meg a Bács-Kiskun vármegyei vadász- és horgásznapi, melynek első ízben adott otthont Petőfiszállás-Pálosszentkút. A pálos rend által fenntartott kegyhelyen a Szent Hubertus-napi szentmisét követően adták át az elismeréseket a vadásznapi kitüntetettjeinek, majd esküt tettek az új vadászok. A Hubertus-misé Mészáros István prépost-kanonok, az Országos Magyar Vadászkamara Bács-Kiskun Vármegyei Területi Szervezete Etikai Bizottsága elnöke, Puskás Róbert Antal pálos szerzetes, a Magyar Pálos Rend tartományfőnöke, Pál Dániel Csaba plébános, Balla Péter Barnabás segédlelkész mutatták be. A szentmisét követően ünnepélyes esküt tettek a vármegye új vadászai, majd a kiüntetések átadására került sor.

.....

Szent Kereszt felmagasztalása, búcsú Klastrompusztán

2023. szeptember 10-én Keszthely-Klastrompusztán, a pálos rend első templomának és kolostorának a Szent Kereszt felmagasztalása ünnepéhez kapcsolódó búcsúünnepén, a templom romjainál ünnepi szabadtéri szentmisét mutatott be Puskás Antal pálos tartományfőnök atya, dr. Magyar Pál kesztölczi plébániai kormányzó és Kiss György csákánydoroszlói plébános koncelebrálá-

P. Puskás Antal • fotó: Jubász Sándor

sával. Az eseményen részt vettek Kesztlőc község és a környező pálos települések vezetői, valamint a Pilisi Parkerdő és az Európai Borlovagrend Hungária Konzulátusának képviselői, valamint sok zarándok a környékről és az ország több pontjáról.

.....

Szentmise a Szent Kereszt tiszteletére a Csicsói Hargitán

Szeptember 16-án, szombaton 12 órakor volt az immár hagyományossá vált szentmise a Szent Kereszt tiszteletére a Csicsói Hargitán, az adótorony közelében felállított kettős kereszt tövéénél. A szentmisét Farkas László, szentkeresztbányai plébános tartotta. A közel 100 résztvevő közül legtöbben gyalogos zarándokként tette meg a valamivel több, mint egyórás, meredek utat – imádsággal és nagy lelkesedéssel. A zarándokok között jelen voltak a helyiek és a környékből érkezett hívek, a történelmi vitézi rend tagjai és lovas huszárok Szentegyházáról. A szentmise után szeretetlakomára, pityókástokányra hívták meg a résztvevőket szervezők.

Konferencia a pálosok múltjáról

„A fehér barátok hagyatéka IV.” címmel rendeztek szakmai konferenciát pénteken a zalaegerszegi Mindszentyneumban 2023. szeptember 22-én és 23-án. A konferenciasorozat 2010-ben indult.

.....

Ars Sacra fesztivál – Misztrálkoncert és nyitott templomok éjszakája Pécsen

A pécsi Pálos templom ebben az évben is csatlakozott az Ars Sacra fesztiválhoz, s az ennek keretében megrendezett nyitott templomok éjszakájához. A 2023. szeptember 19-én tartott esemény témája a békesség volt. Az esti szentmisét követően a Misztrál együttes adott koncertet *Békesség-óhajítás* címmel, majd a jelenlévők a templomban és a lelki központban kialakított állomásokon a békesség négy irányáról elmélkedhettek: békesség Istennel, békesség magammal, békesség embertársaimmal és békesség a teremtett világgal. Az érdeklődők filmvetítésen is részt vehettek, illetve a késő esti órákba nyúlóan meglátogathatták a templom különböző belső tereit és tornyát.

.....

A pécsi Pálos Lelki Központ termeinek névadása

A 2023. szeptember 27-én tartott pálos missziós szentmise keretében nevezték

el a pécsi Pálos Lelki Központ termeit, és megáldották a kapcsolódó névtáblákat. A Boldog Özséb Program keretében kialakított templomépületi közösségi terek közül a nagy előadótermet a templom rendszerváltás előtti, a helyi közösséget évtizedeken át hűségesen szolgáló Kalász Gyula atyáról, a közösségi termet a rendszerváltás utáni magyarországi pálos élet újraszervezését irányító első tartományfőnökről, Máthé Péter pálos atyáról, a hivatali épületben található konferenciatermet pedig a pécsi Pálos templom és kolostor rendszerváltás utáni pálos újraindulásában és a fiatal pálosok nevelésében jelentős szerepet játszó Bolyós Ákos pálos atyáról nevezték el.

.....

Szentmise az egykori toronyaljai pálos kolostor romjainál kialakított emlékhelyen

2023. szeptember 30-án Márianosztráról Vízi András házfőnök-plébános atya vezetésével, gyalogos zarándoklat indult az egykori toronyaljai pálos kolostor romjainál kialakított emlékhelyhez, ahol a zarándoklat végén Vízi András atya szentmisét mutatott be a zarándoklat résztvevői és az oda érkező hívek előtt.

.....

Pálos vallásturisztikai fejlesztések

A Magyar Pálos Rend az EGYH-VTT-23-P-0001 azonosítószámú támogatói okirattal, a vallásturizmust érintő pálos

vonatkozású fejlesztések céljából állami támogatásban részesült. A támogatás segítségével 2023 őszén a sziklatemplomi látogatóközpontban lecserélték az elavult TV kivetítőt, Márianosztrán pedig megkezdődött a pálos kiállítás teljes megújítása. Ugyancsak ennek a támogatásnak keretében elkészült a *Pálosok* című ismertető füzetnek, valamint a pilisi pálos tematikus utak vezetőfüzetének az újabb kiadása, továbbá folyamatban van a pilisi pálos tematikus utakhoz kapcsolódó mobil-applikációnak a tartalomfejlesztése.

.....

Badacsonytomaj – Pálos emlékhely megáldása

2023. október 22-én adták át a badacsonytomaji pálos emlékhelyet, amelyet az egykori badacsonyi kolostor helyszínén alakítottak ki. Az ünnepi esemény alkalmából a helyi kálvária közelmúltban elkészült utolsó három stációját is megáldották. Az ünnepi menet Bedi Imre badacsonytomaji plébános és Puskás Antal pálos tartományfőnök vezetésével a badacsonyi hegy oldalában kialakított Szent István király kápolnától indult, és a három stáció megáldása után érkezett meg a pálos emlékhelyhez.

A badacsonytomaji pálos emlékhely megáldása
fotó: Dr. Szentirmay Tamás

„VII. Fehér Barátok Emlékezete Térségünkben” című rendezvény Iharosban

2023. november 4-én immár hetedik alkalommal rendezték meg Iharosban a „Fehér barátok emlékezete térségünkben” című eseményt, amelynek társrendezője és másik helyszíne a szomszédos település, Pogányszentpéter volt. A mai Pogányszentpéter területén 1381-ben már működött a Kanizsai család által alapított és Szent Péter apostolról elnevezett pálos kolostor, amely a török korban, 1563-ban pusztult el. A kolostor és a pálosok emlékét Pogányszentpéter és Iharos közösen őrzi és ápolja.

.....

Szent Imre-búcsú a pécsi Pálos templomban

2023. november 5-én, a Pálos templom búcsúünnepét Szent Imre tiszteletére tartott szentmisével ünnepelte a pécsi közösség. A névadó szentről és a hozzá kapcsolódó templom megépítésének történetéről emlékeztek meg a pécsi Szent Imre templom éves búcsúján. A szentmisét Barics Gábor görögországi plébános mutatta be, koncelebrált Bíró László püspök, nyugalmazott tábori ordinárius, Puskás Antal pálos tartományfőnök, Botfai Levente templomigazgató és Borsos József pálos atya. A zenei szolgálatot a Schola Sancti Pauli, a pálos templomi kórus látta el.

...

Pálos70

Varázslatos környezetben, megújult útvonalakkal várta 2023. október második hétvégéjén a Pálos70 program a túrázni, sportolni, mozogni vágyókat. A zárándoklat ezúttal új útvonalon, Csobánkáról indulva a Felvidék dűlői között vezetett 3 napon át Márianosztrára, amely a sok kihívás és meglepetés mellett igazi kincscé szelidítette a nehézségeket. Ezt igazolja, hogy idén az eddigi legtöbb zárándok indult útnak. *(Lásd cikkünket a 15. oldalon!)*

.....

Magyarok Nagyasszonya- búcsú Márianosztrán

Október 8-án tartották a Magyarok Nagyasszonya tiszteletére szentelt márianosztrai bazilika búcsúját. Az ünnep kapcsolódott a Pálos70 zárándoklathoz, amelynek ez a búcsú szentmise volt a záró eseménye. A szentmisét Kürtösi Krisztián paksi plébános atya mutatta be, koncelebrált Puskás Antal tartományfőnök atya, Csóka János sziklakolostori házfőnök atya és Vízi András márianosztrai házfőnök-plébános atya.

2023. október 8-án tartották a Magyarok Nagyasszony tiszteletére szentelt budapesti Sziklatemplom búcsúját. Az ünnepi szentmisét Tampu-Ababei József a krisztinavárosi Havas Boldogasszony Plébánia plébánosa mutatta be, koncelebrált az

a
fehér
barát

A MAGYAR PÁLOS REND HIVATALOS LAPJA

Magyarok Nagyasszonya búcsú a Sziklatemplomban

esperesi kerület papsága és Csóka János házfőnök-templomigazgató atya.

.....

Vallásturisztikai bejárás Balatonszemesen

Nacsa Lőrinc országgyűlési képviselő, vallásturisztikáért felelős miniszteri biztos a munkatársaival együtt Balatonszemesre látogatott 2023. november 14-én, hogy megismerje a település külterületén található egykori Mindszent pálos kolostorral kapcsolatos vallásturisztikai lehetőségeket. A látogatás alkalmával megtekintette a kolostor helyszínére vezető pálos tematikus utat és az ott kialakított emlékhelyet, valamint a közeli kilátópontot. Az ide tervezett pálos kilátóból az egész Balaton belátható. A bejárásón Mórocz Viktor balatonszemesi alpolgármester, Bende Zsolt, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park igazgatója, és dr. Szentirmay Tamás, a Magyar Pálos Rend tartományfőnöki hivatalvezetője vettek még részt.

.....

A petőfiszállás-pálosszentkúti ásványvízpalackozó üzem üzemeltetési szerződésének aláírása

A Pécssett 2023. november 23-án aláírt üzemeltetési szerződéssel a Magyar Pálos Rend a Boldog Özséb Program keretében, állami támogatás segítségével a pálosszentkúti kegyhely közelében felépített ásványvízpalackozó üzem üzemeltetését egy nyílt beszerzési eljárás útján kiválasztott szakmai partnerre, a Green Rabbit

Kft-re bízta. Az aláírt szerződés alapján a közeljövőben megkezdődhet az ásványvíz gyártása a palackozóüzemben.

.....

Jótevény célú adventi vásár a Sziklatemplom előtt

2023 adventi hétvégéin immár hetedik alkalommal rendezték meg a Pálos Advent elnevezésű adománygyűjtést a budapesti Sziklatemplom előtt. Az idei év jelmondata: „Az én békém legyen veletek mindenkor!” A rendezvénnyel a Sziklatemplomhoz kapcsolódó, a Magyar Pálos Rend iránt elkötelezett világi közösség a rend missziójának megvalósulását támogatja, a rend által képviselt és megtestesített értékeket közvetíti az embereknek. Az érdeklődők adományért cserébe választhatnak rend iránt elkötelezett családok ajándékaiból, amelyeket saját és közösségi Szent Erzsébet-kertjeikben termesztett gabonából, gyógynövényekből, gyümölcsökből, zöldségekből készítenek. Kertjeik védőszentjéül azért választották Szent Erzsébetet, mert személyes döntésük, hogy terményeink egy részét nagy örömmel ajándékozzák el a megszentelt életűek és az őket támogatók számára.

Az első adventi hétvégén, december 2-án, szombaton este 6 órától a Sziklatemplomban Lectio Divinát tartottak, amelynek témája a megbocsátás. A felolvasott szövegek elmélkedések és közbenjáró imádságok is egyben, amelyek között Petrás Mária éneke és Bíró Ferenc Pálné Gesztelyi-Nagy Judit fuvolajátéka segítette az elmélyülést.

...

PÁLOS PROGRAMOK

2023. december – 2024. május

A TOVÁBBI PROGRAMOKRÓL TEMPLOMAINKBAN ÉS HONLAPJAINKON
ADUNK TÁJÉKOZTATÁST.

BUDAPEST

Magyarok Nagyasszonya-sziklatemplom
www.sziklatemplom.hu

- SZENTMISÉK – vasárnap: 8.30, 11, 17 és 20 órakor; hétköznap: 8.30-kor, 17 és 20 órakor;
- **minden nap** a 17 órai szentmise előtt rózsafüzér; utána vesperás, a 20 órai szentmise után kompletórium;
- **minden hónap 13-án** – Fatimai engesztelőnap nemzetünk lelki megújulásáért. 8.30: szentmise, 10 óra: szentségimádás, 11 óra: ünnepi szentmise (8.30-tól gyónási lehetőség).

A Sziklatemplom előterében működő Pálos Fogadóközpont nyitva: hétfőtől szombatig 9.30-tól 19.30 óráig. Vasárnap zárva.

.....

MÁRIANOSZTRA

Magyarok Nagyasszonya-bazilika
www.marianosztrakegyhely.hu

- SZENTMISÉK – vasárnap: 8.30 és 10.30, hétfőn, kedden és szerdán 7-kor, csütörtökön, pénteken és szombaton 18 órakor (a téli időszakban 17 órakor);
- **minden hónap 13-án** 18 óra – Fatimai engesztelőnap keresztúttal,

rózsafüzérrel, szentségimádással, szentmisével és a Lorettói litániával nemzetünk lelki megújulásáért;

- **minden hónap első csütörtökén** – 9 órától a szentmise kezdetéig: szentségimádás a lelki és a testi békéért.

.....

PÁLOSSZENTKÚT

Kisboldogasszony-templom
www.palosszentkut.hu

- SZENTMISÉK – vasárnap: 10.30; a Magyar Szentek és Boldogok kápolna (a faluban) – vasárnap 8.30, szombat 17 óra;
- **minden hónap első péntekén** – férfiak gyalogos zarándoklata – indulás 17 óra, Kiskunfélegyháza, Ótemplom. Érkezés kb. 20 óra, pálosszentkúti kegyhely;
- **minden hónap első péntekén** – 20 óra és 5 óra között – engesztelés Magyarországról; szentmisével, szentségimádással egybekötött virrasztás;
- **Mária-ünnepeken** (március, július szeptember, december) – nők gyalogos zarándoklata

A pálosszentkúti zarándokház látogatókat fogad; a további részletekről a palosszentkut.hu és [facebook.com/Palosszentkut](https://www.facebook.com/Palosszentkut) oldalakon, vagy a +36 20 775 2555 telefonon érdeklődhet.

PÉCS

Pálos (Szent Imre) templom

- SZENTMISÉK – vasárnap: 9 és 18 óra, hétköznap: 7.30 és 18 óra;
- **a szentmise előtt** 17.30-kor rózsafüzér;
- **minden hónap utolsó csütörtökje** – 18 óra: SERRA szentmise – a papi és szerzetesi hivatásokért;
- A Pálos Lelki Központ programjai a paloskozpont.hu oldalon találhatóak.
- A templom mellett **adorációs kápolnát** létesítettünk, amely 7 és 19 óra között szabadon látogatható.

PÉCS

Lyceum-templom

- SZENTMISÉK – vasárnap: 11-kor; hétköznap: 17:00; szerdán nincs szentmise.

A Lyceum templom (7621 Pécs, Király u. 44/a.) kriptájában található urnatemetőben 1, 2, 3, és 4 személyes urnafülkék válthatók 25 évre. Érdeklődni munkanapokon 8.00 és 16.00 óra között a 72/515-425-ös telefonszámon lehet.

A további programokról és az esetleges változásokról a rend honlapján (palosrend.hu) s a templomok hirdetéseiből értesülhetnek.

HARGITAFÜRDŐ

Szent István-templom

- SZENTMISÉK – vasárnap: 9.30-kor; hétköznap: 18 óra, esetenként 8 órakor.
- **minden szentmise előtt** rózsafüzér;

További információ a hargitafürdői rendház életéről: taborhegy.ro, illetve a *Hargitafürdői élet* című Facebook-oldalon.